Ulkoministeriö
Utrikesministeriet
Oikeuspalvelu, OIK-10 Marita Ojala

VN/1734/2023
VN/1734/2023-UM-1

16.5.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Ulkoministeriön asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle (U 97/2022 vp)

Euroopan neuvoston pakoteasetukset perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 215 artiklaan ja ovat siten jäsenmaissa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Pakoteasetukset sitovat jokaista, niin yksittäisiä kansalaisia, viranomaisia kuin yrityksiäkin. Pakoteasetuksissa säädettyjen kieltojen rikkominen on Suomessa rangaistavaa kansallisen pakotelain (Laki eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä, 659/1967) 4 §:n viittaussäännöksen johdosta rikoslain (39/1889) 46 luvun 1–3 §:ssä. Suomessa pakotteiden rikkomisesta voidaan siten tällä hetkellä rangaista säännöstelyrikoksena, jonka törkeästä tekomuodosta voidaan tuomita enintään neljä vuotta vankeutta. Rikoslain 46 luvun 15 §:n (425/2009) rajoitussäännöksen mukaan säännöstelyrikoksena ei kuitenkaan pidetä vähäistä ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä eikä muuta vähäistä menettelytapamääräyksen rikkomista.

Suomessa säännöstelyrikoksia koskevien esitutkintojen määrä on lisääntynyt moninkertaisesti Venäjän helmikuussa 2022 Ukrainaan kohdistaman laittoman hyökkäyssodan johdosta annettujen pakotteiden lisääntymisen seurauksena. Säännöstelyrikoksina on annettu tähän mennessä tuomioita lähinnä tavaroiden ja teknologian vientikieltojen rikkomisesta tai sen yrittämisestä. Venäjään kohdistuvien pakotteiden laaja-alaisuuden seurauksena pakotteiden kiertäminen on tällä hetkellä suuri ongelma ja vaikuttaa negatiivisesti pakotteiden tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja tavoitteisiin. Pakotteiden tarkoituksena on massiivisten seurausten ja kovan hinnan aiheuttaminen Venäjälle sen aloittaman laittoman hyökkäyssodan johdosta.

Suomi onkin edellä kävijä pakoterikosten tuomitsemisessa ja ulkoministeriö pitää tärkeänä, että pakoterikkomusten tuomitseminen on mahdollisimman tehokasta ja yhtenäistä koko Euroopan unionin alueella. Lisäksi on tärkeää, että pakotteiden kiertämiseen pystyttäisiin puuttumaan tehokkaasti ja että kiertämisestä voitaisiin tuomita rikosoikeudellisia seuraamuksia. Tämän johdosta nyt valmisteltava pakoterikosdirektiivi on tärkeä instrumentti pakotteiden ja niiden toimeenpanon tehostamisessa. Yhtenäinen pakoteasetusten täytäntöönpano myös es-

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	S-posti, internet E-post, internet E-mail, internet
Ulkoministeriö PL 176 00023 Valtioneuvosto	Ulkoministeriö Laivastokuja 3 00160 Helsinki	+358 2 951 6001	+358 9 629 840	kirjaamo.um@formin.fi www.um.fi

tää toimijoita etsimästä sellaisia vaihtoehtoisia toimintakanavia muista EU-maista, joissa rangaistuksen mahdollisuus on epätodennäköisempi. Tämä edistää sisämarkkinoiden toimintaa ja estää pakotteita noudattavia jäsenvaltioita sekä niiden yrityksiä joutumasta epäedullisempaan asemaan.

Pakoterikosdirektiivin valmistelussa on tärkeää kiinnittää huomiota toimijoiden oikeusturvaan ja kansallisesta lainsäädännöstä johtuviin edellytyksiin. Ulkoministeriö yhtyykin oikeusministeriön laatimiin selvityksiin direktiiviehdotuksen kansallisesta täytäntöönpanosta aiheutuvista haasteista ja pyrkimyksestä niiden minimoimiseen.

Ulkoministeriö kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tällä hetkellä kansallinen kriminalisointi nojaa nk. blankorangaistussäännökselle, jonka tarkempi sisältö käy ilmi pakoteasetuksissa asetetuista kielloista ja velvollisuuksista. Onkin hyvä, mikäli direktiivi selventäisi kriminalisoinnin alaa. Pakoteasetukset ovat osin erittäin monimutkaisia, mikä aiheuttaa haasteita niiden soveltamisessa. Esimerkiksi neuvoston asetuksen (EU) N:o 833/2014 (nk. sektoripakoteasetus) 5 n artiklassa tarkoitettu kielto tarjota suoraan tai välillisesti esimerkiksi oikeudellisia neuvonta- tai insinööripalveluja Venäjän hallitukselle tai Venäjällä sijaitseville oikeushenkilöille, on soveltamisalaltaan avoin ja sitä tarkennetaan esimerkinomaisesti komission tulkintaohjeissa. Tämä edellyttää komissiolta ja pakotteiden täytäntöönpanoa koordinoivilta jäsenmaiden viranomaisilta resursseja ohjeistaa säädöksen tulkinnassa. Tähän ongelmaan ei näyttäisi tulevan direktiiviehdotuksessa ratkaisua, sillä sen 3 artiklan 1 kohdan g alakohdassa kielletään muiden sellaisten palvelujen tarjoaminen, jotka on kielletty tai rajoitettu pakotesäädöksissä. Näitä palveluja ei ole direktiivissä tarkemmin määritelty, joten määritelmää pitäisi ulkoministeriön näkemyksen mukaan tarkentaa neuvoston asetuksessa. Direktiiviehdotuksen 5 artiklan 4 a kohdasta lisäksi ilmenee, että tällaisesta teosta säädettävä enimmäisrangaistus olisi 5 vuotta vankeutta, mikäli siihen sisältyvien tavaroiden, palveluiden, transaktioiden tai toimenpiteiden arvo on vähintään 100 000 euroa.

Ulkoministeriö toistaa aiemmin antamansa lausunnon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 29 artiklasta, joka velvoittaa ainoastaan jäsenvaltioita, mutta ei ole suoraan sovellettavaa oikeutta jäsenvaltioissa. Siltä osin kuin 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa rikokseksi on määritelty SEU 29 artiklan nojalla annetussa neuvoston päätöksessä säädetyn maahantulokiellon rikkominen, on tarpeen arvioida, kehen rangaistusuhan olisi tarkoitus kohdistua.

Marita Ojala
Lainsäädäntösihteeri
Kansainvälisen oikeuden yksikkö
Ulkoministeriö

Tiedoksi OIK-01; OIK-02; OIK-10; VSI-00; UMI-00